



Arkivnr: 2014/10030-27
Saksbehandlar: Birthe Andersen Haugen

Saksframlegg**Saksgang**

Utval	Saknr.	Møtedato
Opplærings- og helseutvalet		12.05.2015
Fylkesutvalet		19.05.2015
Fylkestinget		09.06.2015

Fagtilbodet ved dei vidaregåande skulane i Åsane**Samandrag**

I denne saka vert det gjort framlegg om fagtilbod og dimensjonering av tilboda ved dei to vidaregåande skulane i Åsane. Vidare vert framlegg til organisering av yrkesopplæringa ved Nye Åsane vidaregåande skole presentert. Det er også gjort greie for samarbeid med Bergen kommune om idrettshall og kulturbygg.

I det vidare programmeringsarbeidet for Nye Åsane vgs skal det leggjast til grunn ei samlokalisering av avdeling Fossane i den nye skulen. Representantar frå Kriminalomsorga vert involvert i det vidare programmeringsarbeidet og i planlegginga av skulen. Vidare ser fylkesrådmannen det som tenleg at skulen gjennom samansetjing av personalet har sosialpedagogiske ressursar der fengselsfagleg kompetanse inngår.

Forslag til innstilling

1.	Tertnes vgs vert dimensjonert for totalt 690 elevar på studiespesialisierende utdanningsprogram (ST). Start på rehabilitering og nybygg ved Tertnes vgs blir framskunda til 2016. Planane for rehabilitering og tilbygg bør også omfatte nye areal for kroppsøving.
2.	Åsane vgs vert dimensjonert for totalt 1085 elevar. Skulen skal tilby utdanningsprogramma elektrofag (EL), helse- og oppvekstfag (HO), idrettsfag (ID), restaurant og matfag (RM), teknikk og industriell produksjon (TIP), Service og samferdsel (SS), påbygg (PÅ), innføringskurs for minoritetsspråklege og tilrettelagt opplæring. I tillegg skal skulen drive vaksenopplæring, opplæring innan kriminalomsorga og lærlingopplæring.
3.	Nye Åsane vgs skal spegle ei framtidretta satsing på yrkesfag og stå fram som eit signalbygg for yrkesfaga. Eit opplæringsssenter for byggfag skal inkludrast i den vidare planlegginga av skulen.
4.	Bergen kommune har no starta arbeidet med å byggje ny fleirbrukshall på Myrdal. Det må etablerast ein intensjonsavtale med Bergen kommune for bruk av hallen. Avtalen må innehalde prinsipp for utrekning av leigekostnader, leigetid og fellesutgifter knytt til drift og vedlikehald.
5.	Areal til kulturhus vert innarbeidd i planane for Nye Åsane vidaregåande skole. Då ein skule mest er i bruk på dagtid og eit kulturhus mest på kveldstid, er det stort rom for sambruk av lokala. Det må etablerast ein intensjonsavtale med Bergen kommune. Avtalen må mellom anna innehalde leigeareal, leigekostnader, driftstid, leigetid og fellesutgifter knytt til drift og vedlikehald.
6.	I det vidare programmeringsarbeidet for Nye Åsane vgs skal det leggjast til grunn ei samlokalisering av avdeling Fossane i lokala til Åsane vidaregåande skole. Representantar frå Kriminalomsorga må involverast i det vidare programmeringsarbeidet og i planlegginga av skulen. Vidare ser fylkesrådmannen det som tenleg at skulen gjennom samansetjing av personalet har sosialpedagogiske ressursar der fengselsfagleg kompetanse inngår.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Svein Heggheim
fylkesdirektør opplæring

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Fylkesrådmannen, 27.04.2015

I Opplærings- og helseutvalet 02.12.14, i sak 90/14 vart framlegg til skulestruktur i Åsane handsama, og utvalet vedtok følgjande innstilling til fylkesutvalet:

«1. I det vidare programarbeidet for nye Åsane vgs vurderes det til grunn ei integrering av avd. Fossane. Det forutsettes en tett dialog med kriminalomsorgen vedrørende risikovurdering ved en slik løsning. I den grad kriminalomsorgen er av den oppfatning at en samlokalisering vil være til fare for ungdomsmiljøet, beholdes avd. Fossane.

2. Integreres Fossane, må representanter fra kriminalomsorgen involveres videre i programarbeidet og planlegging av skolen. Skolen må i så tilfelle ha bemanning av sosialpedagogiske ressurser der fengselfag inngår.

3. Nye Åsane vgs skal spegle ei framtidretta satsing på yrkesfag og stå fram som eit signalbygg for yrkesfaga. Eit opplæringsssenter for byggfag skal inkluderas i den vidare planlegginga av skulen. Parallelt med programmeringa av skulen skal det gjerast ein gjennomgang av tilbodsstrukturen i Stor-Bergen innan yrkesfaga.

4. Start på rehabilitering og nybygg ved Tertnes vgs blir fremskjøvet til 2016 slik at arbeidet er ferdig før Nye Åsane vgs blir tatt i bruk. Det må tas kontakt med Bergen kommune for å se på en snarlig løsning vedrørende bygging av idrettshall i Myrdalsområdet. Lykkes det ikke med å få Bergen med på en snarlig løsning, bygges det ny idrettshall på Tertnes i fylkeskommunal regi. ID blir flyttet fra Nye Åsane vgs til Tertnes vgs. Tilbudet på skolene blir som vist i tabell i saksutredningen.

5. Det må undersøkes med Bergen kommune med tanke på sambruk/integrering av kulturbygg.

6. Da Haugeveien ikke har de kvaliteter som er tjenlig for Fagskolen i Hordaland på sikt, vurderes Åsane som et alternativ.»

Saka vart ikkje handsama i påfølgjande fylkesutval og utsett i påvente av avklaringar kring idrettsanlegg på Myrdal og kulturhus. Saka vert no lagt fram for ny handsaming. I tida mellom førre saksframlegg av desember 2014 og dags dato har det vore arbeidd med punkta i innstillinga frå opplærings- og helseutvalet. Fylkesrådmannen legg no fram saksgrunnlag for avgjerd kring spørsmåla om:

Tertnes vgs

- Fagtilbod og dimensjonering

Åsane vgs

- Fagtilbod og dimensjonering
- Organisering av yrkesopplæringa
- Idrettshall
- Kulturhus
- Samlokalisering av oppfølgingsklassen
- Fagskule
- Vaksenopplæring

Tertnes vgs

Fagtilbod og dimensjonering

I vedtaket om skulebruksplanen i FT mars 2013 vart det bestemt at dagens tilbod på Tertnes vgs og Studieførebuande utdanningsprogram frå U. Pihl vgs skal samlast på Tertnes vgs. Skulen får eit totalt

elevtal på 690 fordelt på 8 parallellar innan studiespesialiserande utdanningsprogram. Tilbodet om studiespesialiserande med toppidrett skal halde fram på Tertnes med unntak av symjing som er flytta til Amalie Skram vgs. I skulebruksplanen er Tertnes vgs sett opp med studiespesialiserande med formgjeving. Dette utdanningsprogrammet vert frå hausten 2016 lagt ned, samstundes som det vert oppretta eit nytt studieførebuande utdanningsprogram for kunst, design og arkitektur (KDA). Det nye utdanningsprogrammet KDA inngår ikkje naturleg i tilbodsstrukturen ved Tertnes vgs. Plassering av det nye utdanningsprogrammet kjem ein attende til hausten 2015.

Service og samferdsel (SS) og tilrettelagt opplæring (TO) vert flytta frå Tertnes vgs til Åsane vgs. Design og handverk (DH) vert flytta til Knarvik vgs.

Tertnes vgs ligg inne på fylkesrådmannen si liste over prioriterte skulebygg i høve til rehabilitering og nybygg. (Jf. saksutgreiing til f.t. sak 1/13, kap. 13.). Då U. Pihl vgs vert ein integrert del av Nye Åsane vgs, kan skulen ikkje vere i drift når byggjearbeida pågår. Det er difor viktig at det utvida tilbodet på studiespesialiserande er tilgjengeleg på Tertnes vgs før arbeida på Nye Åsane vgs startar opp. Det er gjort ei vurdering av tilleggsareal knytt til det å utvida tilbodet innan studiespesialiserande. Den viser at det er trong for auke av areal knytt til realfagrom, generelle undervisningsareal, arbeidsrom for lærarar, personalrom, toalett og garderobe for tilsette, kantinekjøkken og kroppsøvingareal.

Skulen leiger i dag Åstveithallen og Buehallen for kroppsøving. Begge hallane vert delt med Åstveit ungdomsskole, og med dagens elevtal er kapasiteten sprengt. Leigeavtalen med Bergen kommune om Åstveithallen gjeld for eitt år om gangen, og Åstveit ungdomsskole har signalisert at dei ønskjer å nytte meir av hallkapasiteten framover knytt til nye valfag. Lokala stettar heller ikkje dei forventningar Olympiatoppen har til toppidrettstilbodet som skulen tilbyr.

Planane for rehabilitering og tilbygg bør difor også omfatte nye areal for kroppsøving. For toppidretten er det viktig med ein basishall for grunnmotorisk trening som balanse, koordinasjon, styrke, spenst og rørsle. Dette er basistrening for alle idrettar og er viktig for å oppnå resultat og førebygge skadar. I tillegg til basishall er det og trong for ein baskethall som kan delast i to halldelar, styrketreningsrom og fysio-/behandlingsrom. I tillegg må ein fortsatt leige i Åstveithallen. Programmeringsarbeidet med utarbeiding av romprogram er starta opp. Romprogrammet for rehabilitering og nybygg på Tertnes vgs vert seinare lagt fram for politisk handsaming.

Åsane vgs

Fagtilbod og dimensjonering

Ved handsaming av skulebruksplanen i fylkestinget i mars 2013 vart det bestemt at Nye Åsane vgs skal ha 1085 elevplassar, av desse 180 plassar på idrettsfag. Elektrofag (EL), helse- og oppvekstfag (HO), idrettsfag (ID), restaurant og matfag (RM), teknikk og industriell produksjon (TIP), Service og samferdsel (SS), påbygg (PÅ), innføringskurs for minoritetsspråklege og TO-tilbod vert vidareført. I tillegg skal skulen drive vaksenopplæring, opplæring innan kriminalomsorga og lærlingopplæring.

Organisering av yrkesopplæringa ved Nye Åsane vgs

Med tanke på at ein byggjer ein ny skule med yrkesretta fagtilbod ser fylkesrådmannen det som viktig at det vert tenkt nytt og framtidretta i planlegginga av skulen. Åsane ligg ikkje så langt unna verken Knarvik eller Arna, og det må vere eit poeng å sjå tilbod og arealutforming ved dei tre skulane i samanheng, særleg når det gjeld Bygg og anlegg og Teknologi og industriell produksjon. Dette gir rom for nytenking rundt organiseringa av yrkesfaga på den nye skulen. Dette er særleg viktig i forhold til lærlingar og samarbeid med næringslivet og opplæringskontora for yrkesfag. Ein viktig referanse i så måte er Kuben Yrkesarena i Oslo som blei opna hausten 2013. Der er det oppretta eit læringssenter for byggfag som opplæringskontora samarbeider om. I 2014 har ei arbeidsgruppe med representantar frå Fagopplæringskontoret og opplæringskontora i Hordaland jobba med å vurdere eit yrkesopplæringssenter knytt til Nye Åsane vgs. Gruppa har mellom anna vore på studietur til Kuben Yrkesarena.

Kuben Yrkesarena

Kuben Yrkesarena består av Kuben videregående skole, Fagskolen Oslo Akershus, Kuben kurs- og teknologisenter og Læringsssenteret for byggfag. Bakgrunnen for byggsenteret var behovet for oppdaterte lokale for samarbeid, eit presserande behov for å gjere noko med rekruttering og omdøme innan byggfag i Oslo, samt eit ønskje om å styrke opplæringa i bygningsfaga. Læringsssenteret for byggfag er eit samarbeid mellom ulike opplæringskontor om tilrettelegging for lærlingar som skal opp til fag- og sveineprøver. Senteret er også brukt av praksiskandidatar og lærlingar til gjennomføring av fag- og sveineprøver.

Dei ulike opplæringskontora ved læringsssenter for byggfag Kuben Oslo:

- VKE - Forening for Ventilasjon, Kulde og Energi
- Opplæringskontoret for tømmerfaget
- Maler- og byggtapetsermesternes opplæringskontor
- NELFO – bransjeforeningen for el- og it-fagene
- Opplæringskontoret for rørleggerfaget Oslo og omegn
- Muresternes Forening
- Opplæringskontoret for Bygg og Anleggsteknikk
- Opplæringskontoret for Ventilasjons- og Blikkenslagerfaget Oslo og omegn

Med ønske om å sjå på moglegheitene for eit slikt byggsenter ved Nye Åsane videregående skole vart opplæringskontora innan byggfag invitert til dialog om ein slik modell.

Inviterte opplæringskontor frå Hordaland:

- Byggmestrenes servicekontor
- Opplæringskontoret for bygg- og anleggsteknikk - Byggopp
- Maler- og byggtapetsermestrenes opplæringskontor
- Blikkenslagermestrenes opplæringskontor
- Opplæringskontoret for rørleggerfaget VVS
- Opplæringskontoret for anlegg- og bergfagene
- Norsk opplæringskontor for ISO-fagene (stillasfaget)
- Murerfagets opplæringskontor

Første møte vart gjennomført 8. april 2014, der dei fleste opplæringskontora var representert. Ideen om eit opplæringsssenter i Åsane møtte positiv respons frå alle kontora. Tilbakemeldinga var og at det var ulike behov frå dei forskjellige opplæringskontora. Innan røyr vart det lagt fram at dei har investert mykje i noverande lokale og difor ikkje hadde stort behov eller ønskje om å flytte på verksemda, medan det innan mur, målarfaget og fleire andre er interesse for å flytte verksemda til eit slikt senter. Ein av føresetnadene som gjekk igjen hos alle opplæringskontora, var ein økonomisk modell der kostnadene ikkje vil auke i forhold til eksisterande leigeavtalar. Opplæringskontora er finansierte av lærlingtilskot og har merka sviktande innsøking og dermed færre kontraktar dei siste åra.

Fagopplæringskontoret besøkte saman med nokre representantar for opplæringskontora Kuben Yrkesarena 10. juni 2014 for å sjå nærare på organiseringa der. Frå besøket er det nokre erfaringar som er sentrale:

1. Opplæringskontora betalar ikkje leige til Kuben Yrkesarena. Dei må dekkje driftskostnader inkludert felles resepsjonsteneste. Fylke/kommune dekkjer dette som eit ledd i marknadsføring av yrkesfag og byggfag spesielt. Byggfag har lenge hatt ein svak posisjon i Oslo trass trong for fagutdanna arbeidskraft.
2. Opplæringskontora hadde før oppretting av opplæringsssenteret eit samarbeid, og fleire hadde felles kontor på ein tidlegare skule som eit mellomledd før innflytting på Kuben Yrkesarena
3. Opplæringskontora har ikkje kontoradresse på opplæringsssenteret, men nyttar senteret til opplæring, kurs og som prøvestasjonar. Det vil seie at opplæringskontora nyttar senteret til opplæring samt fag- og sveineprøver.

Kvifor og korleis kan vi organisere eit læringsssenter for byggfag i Hordaland

Innan byggfaga har vi i Hordaland 9 opplæringskontor inkludert OKEL (opplæringskontoret for elektrofag). Desse kontora er lokalisert på forskjellige stader i Bergen, der nokre få har kontor i felleslokale. Kjem ein til Lindås, Hardanger, Voss, Norheimsund og Sunnhordland, er det meir tverrfaglege kontor enn fagspesifikke. Det er 12 skular som tilbyr Vg1 Bygg- og anleggsteknikk, 14 skular som tilbyr Vg2 Byggteknikk, 1 i Anleggsteknikk (landslinje) og 1 i Klima-, energi- og miljøteknikk. I tillegg er det 5 særlopsfag med læretid etter Vg1. Det er per dags dato ikkje nokon tydeleg felles treffplass for byggfag verken i skule eller næring,

noko som gjer det vanskelig å treffe ungdom med tilbod og informasjon om utdanning innan byggfag, medan det er trong for rekruttering av lærlingar og nye fagarbeidarar. Ein kan summere opp argumenta for eit felles opplæringscenter for byggfag slik:

- Vi manglar eit signalbygg for yrkesfag i Hordaland, Nye Åsane VGS kan vere eit slikt bygg.
- Eit slikt signalbygg vil vere eit tydeleg symbol på satsing innan yrkesfag.
- Signal til både foreldre, ungdommar og andre innbyggjarar i fylket.
- Signal på landsbasis at Hordaland satsar på yrkesfag.
- Byggfaga har trong for koordinering.
- Eit opplæringscenter kan gjere det enklare for byggfaga å vere eit tydeleg og attraktivt alternativ for ungdom.
- Eit slikt center vil også gjere byggfaga meir tilgjengelege ved at ein kan gjennomføre fagdagar i fleire fag på same tid på same stad.
 - Det vil bli lettare å organisere fagdagar for grunnskulen når ein kan samle fleire fag på ein plass.
 - Ungdommar kan prøve fleire fag på kort tid, slik at også skulen sin ressursbruk blir effektivisert.
- Opplæring for lærlingar og vaksne vil lettare kunna samkjørast med vaksenopplæringa.
 - Både lærlingar og vaksne tar teori gjennom vaksenopplæringa. Nye Åsane vil ha vaksenopplæring. På eit slikt center vil begge grupper få tilgang til lokalitetar med fagressursar.

Opplæringscenteret på Kuben er organisert som ein del av Kuben Yrkesarena, der Kuben vgs også inngår. Det er truleg ikkje tenleg at Nye Åsane vgs skal organiserast som ein del av eit større center. Det er difor to moglege modellar for organisering av eit opplæringscenter i Åsane.

1. Åsane vgs og Opplæringscenter for byggfag har separate administrasjonar og blir drifta som to einingar.
2. Opplæringscenter for byggfag blir drifta administrativt av Nye Åsane vgs.

Modell 2 peikar seg ut som det mest aktuelle alternativet for Åsane vgs:

Senteret vil vere i same bygg som Nye Åsane vgs eller på same område, og driftskostnader vil vere tett kopla mellom dei to einingane, felles driftsressursar vil vere naturleg. Det er ikkje på noverande tidspunkt planlagt at Åsane vgs skal vere ein del av eit større center slik som Kuben Yrkesarena. Difor er det naturleg at det er snakk om ein felles administrasjon. Ved å kople administrativ leiding til skulen vil ein spare ressursar og kunne få betre samhandling gjennom *ein* administrasjon og *ei* leiding. Ein vil kunne utnytte ressursane betre ved at ein kan nytte ledig areal i opplæringscenteret til skule, lærling- og vaksenundervisning samt fengselsundervisning når arealet ikkje er i bruk av opplæringscenteret. På Kuben var areal på centeret ikkje i bruk i lengre periodar grunna klar avgrensing mellom skule og opplæringscenter. Dette kan ein unngå med betre koordinering og ei leiding.

Opplæringskontora har eigne verkstader med første prioritet, men som nemnt kan desse gjerast tilgjengelege for skulen ved avtale og behov når dei ikkje er i bruk. Kvart opplæringskontor treng ca. 200 m² til verkstad. Kurs og møterom er felles. For å gjere det attraktivt for opplæringskontora å nytte centeret bør ein vurdere løysinga på Kuben, der opplæringskontora berre dekkjer driftsutgifter for sine areal. Dette gir eit signal frå fylkeskommunen om at det er ønskjeleg å samle faga og å etablere eit tettare samarbeid. Dette er spesielt viktig for opplæringskontor med få lærekontraktar. Inntekter ved fagprøver vil dekkje kostnader ved prøvestasjonar i dei forskjellige faga, slike inntekter har fylket på prøvestasjonar i elektrofag ved Bergen Maritime vgs og Årstad vgs. Det må tidleg i arbeidet avklarast i samarbeid med opplæringskontora korleis dei skal nytte opplæringscenteret og i kva grad ein flyttar verksemd frå noverande lokalitetar. Det må inngåast gjensidig forplikande avtalar.

Oppsummering

Det er eit stort behov for fagarbeidarar i åra som kjem. Det er behov for å vise ungdom at yrkesfag er eit likeverdig alternativ i høve val av utdanning som det studiespesialisierende er. Byggfaga og byggebransjen er i ein posisjon der dei har trong for fagarbeidarar, men det er låg innsøking i forhold til meldt behov. Opplæringskontora for fag innan bygg treng ei koordinert satsing. Eit opplæringscenter for byggfag i Hordaland vil gje opplæringskontora moglegheit til å samkjøre sitt arbeid for dei som er under utdanning og

målgrupper for framtidig rekruttering. Dette er òg eit godt høve for Hordaland Fylkeskommune til å vise at det blir satsa på yrkesutdanning og at yrkesfag er eit attraktivt val.

Tannhelse

Åsane vgs er i dag den einaste skulen som har Vg2-tilbod innanfor tannhelse og farmasi i Hordaland. Denne strukturen er lagt til grunn også for den nye vidaregåande skulen. I det nye skulebygget vil det vere naturleg å leggje til rette for å etablere ein tannhelseklinikk saman med skuletilbodet. Dette vil verte utgreidd nærare i prosjekteringsarbeidet.

Idrettshall og Nye Åsane vgs

Ved handsaming av skulebruksplanen i fylkestinget i mars 2013 vart det bestemt at Nye Åsane vgs skal ha 1070 elevplassar og av desse 180 plassar på idrettsfag. Under programmeringsarbeidet kom det fram at Åsanehallen som i dag nyttast av U. Pihl vgs og Åsane vgs, ikkje har kapasitet for elevtalet på den nye skulen. Det er spesielt idrettsfag som krev mykje kroppsøvingsareal, og programmeringsarbeidet viste at det var trong for to handballhallar som kvar kan delast i tre. Dette er det doble av Åsanehallen, som berre har ei handballbane.

Fylkesrådmannen var kjend med planane til Bergen kommune om å byggje ny fleirbrukshall på Myrdal i Åsane med minst to handballbanar. Området ligg like i nærleiken av den nye skulen, og ein ny fleirbrukshall ville stette trongen til kroppsøvingsareal for den nye skulen. Forslaget i skulebruksplanen om 180 elevar på idrettsfag på Nye Åsane vgs var tufta på at fleirbrukshallen på Myrdal vart bygd.

Bergen kommune har no starta arbeidet med å byggje ny fleirbrukshall, der to handballbanar som kvar kan delast i tre salar, vert leigd ut til fylkeskommunen i skuletida. Dette er tilsvarande den avtalen vi i dag har for Åsanehallen, der fylket leiger heile hallen måndag til fredag frå 0800-1600 i 38 veker i året. Då Åsanehallen vart bygd i 1990, betalte HFK inn eit innskot på 7 mill. kr. som gir leigerett med uavgrensa varigheit. I tillegg betalar HFK berre leige knytt til drift og vedlikehald. Skal Åsanehallen avviklast, må denne leigeretten vidareførast til den nye fleirbrukshallen på Myrdal.

Ein arbeider no med ein intensjonsavtale med Bergen kommune. Avtalen må innehalde prinsipp for utrekning av leigekostnader, leigetid og fellesutgifter knytt til drift og vedlikehald. Fylkesrådmannen vil leggje fram intensjonsavtalen for politisk handsaming.

Kulturhus

Bergen kommune har teke kontakt med Hordaland fylkeskommune om å innarbeide eit kulturhus i planane for den nye skulen. Då ein skule mest er i bruk på dagtid og eit kulturhus mest på kveldstid, er det stort rom for sambruk av lokala. Storsal/auditorium, bibliotek, møterom, kantine, vestibyle m.m. er areal som er eigna for sambruk. I tillegg vil det vere areal som berre vil nyttast av kulturhuset. Kommunen tenkjer seg eit areal for kulturhuset på 3-3.500 m², og dette lar seg innpasse i skuleprosjektet.

Bergen kommune har no starta programmeringsarbeidet for kulturhuset. Når det er klart, vil HFK gjennom programmeringsarbeidet avklare korleis kulturhuset påverkar utforminga av skulebygget. Det skal også her utarbeidast ein intensjonsavtale med Bergen kommune. Avtalen må mellom anna innehalde leigeareal, leigekostnader, driftstid, leigetid og fellesutgifter knytt til drift og vedlikehald. Fylkesrådmannen vil leggje fram intensjonsavtalen for politisk handsaming.

Samlokalisering av oppfølgingsklassen (Avdeling Fossane)

Vedtak i f.t.sak 1/13, punkt 2f,

«(...) Fengselsundervisninga vert organisert på same vis som før og innslusingsavdelinga held fram i lokala på Fossane som i dag. (...)».

Innstillinga frå opplærings og helseutvalet i sak 90/14:

«1 I det vidare programarbeidet for nye Åsane vgs vurderes det til grunn ei integrering av avd. Fossane. Det forutsettes en tett dialog med kriminalomsorgen vedrørende risikovurdering ved en slik løsning. I den grad kriminalomsorgen er av den oppfatning at en samlokalisering vil være til fare for ungdomsmiljøet, beholdes avd. Fossane.

2 Integreres Fossane, må representanter fra kriminalomsorgen involveres videre i programarbeidet og planlegging av skolen. Skolen må i så tilfelle ha bemanning av sosialpedagogiske ressurser der fengselfag inngår.»

I samband med planlegginga av den nye vidaregåande skulen i Åsane tok rektor og leiar for fengselsundervisninga opp spørsmålet om samlokalisering av tilbodet som no er lagt til Fossane. Initiativet bygde dels på erfaringar ved Steinkjer vidaregåande skule frå 2012, der skulen har innslusingsavdelinga Furuskogen som ein del av den ordinære skulen. Grunngevinga for å ta opp spørsmålet om samlokalisering er også knytt til behov skulen opplever med omsyn til å få betre rammer for å utvikle opplæringstilbodet. Tettare organisatorisk tilknytning til breiare fagleg kompetanse og betre tilgang til verkstader og utstyr vil gi høve til å tilby fleire fag.

Lovfesta rettar

Fylkeskommunen har som skuleeigar ansvar for opplæringstilbodet og for å ha eit forsvarleg system for å ivareta alle elevar sine rettar etter opplæringslova. Retten til opplæring er heimla i opplæringslova kap 3 Vidaregåande opplæring, kap 4 Vidaregåande opplæring i bedrift og 4A Opplæring spesielt organisert for vaksne. Opplæringslova kap 9A omhandlar retten til helse, trivsel og læring som gjeld alle elevar. Eit trygt skule- og læringsmiljø må vurderast og følgjast opp særskilt i høve til spørsmålet om korleis samlokalisering kan verke inn på skulemiljøet.

Fylkeskommunane har ansvar for at innsette får oppfylt retten til opplæring, og i Hordaland er opplæring i kriminalomsorga lagt til Åsane vidaregåande skole. Undervisninga for innsette er lagt til Bergen fengsel, Bjørgvin fengsel og Ulvsnesøy. Avdeling Fossane er ei utslusings- eller oppfølgingsavdeling under «paraplyen» *Opplæring i kriminalomsorga*. Målgruppa ved denne avdelinga er elevar som anten har frigangsordning, er i opne avdelingar/bueiningar, er i den siste delen av soninga eller ønskjer å fullføre opplæring som er påbyrja under soning. Det kan også vere elevar knytt til Narkotikaprogram med domstolsprogram (ND), tidlegare elevar som vil prøve på nytt eller få hjelp til å kome vidare. Frigangsordninga inneber låg grad av risiko.

Opplæringslova med forskrifter regulerer kva retten til opplæring inneber også innanfor kriminalomsorga. Innsette med ungdomsrett har til dømes rett til inntak på eitt av tre valde utdanningsprogram, medan innsette med vaksenrett har rett til ei opplæring som kan føre fram til ønskt sluttkompetanse.

Kriminalomsorga har ansvar for vurdering av tryggleik i høve til kvar enkelt deltakar som ønskjer å ta del i opplæringstilbodet. Denne risikovurderinga og vurdering av forsvarleg tryggleik for alle er svært vesentleg. Vurderingar av tryggleik er m.a. knytt til grunnlaget for dommen, føremål med frigang til undervisning, rammer og omstende rundt føremålet, kva som vert vurdert som tryggleiksmessig forsvarleg, samt ei heilskapsvurdering. Lokalisering og utforming av bygg vil verke inn på risikovurderinga, og det er viktig at kriminalomsorga har god kjennskap til både utforming av bygg, rammer og omgjevnader i høve til risikovurderinga. Det er samstundes viktig med oppfølging og tilbakemeldingar om læringssituasjon, -miljø og utvikling for den enkelte og for gruppa. Samarbeid mellom fengselet og skulen om tilrettelegging, deltaking, gruppesamansetting og oppfølging av elevane har mykje å seie for både tryggleik og kvalitet på opplæringa. Det er ingen registrerte skadar eller særskilte hendingar inneverande skuleår.

Målgrupper og elevgrunnlag for opplæring i kriminalomsorga

Ei stor gruppe innsette har rett til opplæring etter opplæringslova anten til vidaregåande opplæring eller vaksenopplæring. Mange med ungdomsrett eller vaksenrett ønskjer å nytta seg av retten til opplæring, men tek ikkje del i eit opplæringstilbod. For å nå fram til målgruppa er det viktig å skape lågare terskel for å ta del i utdanning. Tilgang til opplæring og eit opplæringstilbod i tråd med behov til den innsette og arbeidsmarknaden kan gje lågare tilbakefall til kriminalitet og betre tilbakeføring til samfunnet. (Tilstandsrapport del 1, s. 27, Fylkesmannen i Hordaland 2013). Fossane var i si tid ei fagleg nyvinning som legg godt til rette for ei målgruppe. Eit nytt konsept kan innebere å løfte Fossane vidare, og det kan også vere banebrytande nasjonalt og internasjonalt.

Målgruppa, kjenneteikn ved målgruppa og ulike behov for tilrettelegging er grundig drøfta i møte med m.a. Kriminalomsorga og Fylkesmannen i Hordaland, som har det nasjonale ansvaret for opplæring i kriminalomsorga. Kriminalitetsbildet endrar seg over tid, og dei innsette i fengsel er noko annleis i dag enn i 2010. Dei nye plassane i Bergen fengsel vil i hovudsak vere på lukka avdeling. Talet på langtidsdømte med meir alvorlege dommar vil auke. Premissar er gitt i lov og forskrift, og frigang er underlagt ulike reglar og retningsliner. Tilbakeføring må starte tidleg, og det må vere fleksible løysingar for dei innsette og for dei som kan delta i opplæringstilbod utanfor fengselet.

Ved vurdering av det nye konseptet med samlokalisert opplæringstilbod er det viktig å sjå fram i tid. Det kan vere behov for å sjå på nytt på utforming av konseptet overgangsklassar, og samarbeidet mellom opplæring og kriminalomsorg er viktig også kring vurderingar av behov og utvikling av tilbod.

Overgang

Prinsippet om tilbakeføring frå soning til samfunnet og eit liv utan kriminalitet har vore grunnleggjande så lenge det har vore fengsel. Oppfølgingsklassar vart etablert på 1970-talet i tett samarbeid med friomsorga. Tilbakeføringskoordinator vart etablert, og ulike etatar skal bistå den domfelte i etterkant av soning. Overgangsbustad og tiltak for å hindre avbrot i utdanning er viktig for å bidra til overgang til det ordinære arbeids- og samfunnslivet.

Tilbakeføringsgarantien er ikkje juridisk bindande, men er likevel viktig. Garantien inneber at straffedømte som vert lauslatne, etter samarbeid med kommunale myndigheiter, skal vere garantert tilbod om passande bustad, skuleplass, behandling, arbeid og nettverk. Ordningar for lauslatne og innsette på frigang er utvikla dei seinare åra.

Oppfølgingsklasse

Det kan vere ulik forståing for kva ei oppfølgingsklasse er/skal vere, og det er viktig å definere og vurdere kontinuerleg kva grupper som inngår i målgruppa. Samstundes er det viktig å vidareutvikle einingar som møter dei behova målgruppa til ei kvar tid har/vil få. Det vil vere felles for alle i ein oppfølgingsklasse at elevane er i ein tilbakeføringsprosess, i mange tilfelle det siste trinnet før ordinær skuleplass eller arbeid. Elevane vil oftast vere i slutten av soninga, eller det vil vere elevar som held fram med å fullføre utdanninga etter soning. Elevane som i dag høyrer under avdeling Fossane, er på frigang frå Bergen fengsel, Bjørgvin fengsel eller Ulvsnesøy. Det kan vere elevar som er i oppfølging etter rusbehandling og soning (narkotikaprogram med domstolskontroll), elevar frå friomsorga, heimesoning (fotlekkje) eller andre etter soning. Ein del av desse elevane har opplæring i ordinære klassar ved ein vidaregåande skule og er såleis fullt integrert. Ein del av elevane har praksis på ein arbeidsplass og vert følgd opp frå avdeling Fossane. Fossane gir undervisning i fellesfaga og enkelte programfag, og det er samarbeid med vaksenopplæringa, m.a. ved Bergen Katedralskole. Måla er vanlegvis å tette hol i utdanninga, praksiskandidateksamen, arbeide mot fagbrev, få skrive CV, grunnleggjande innføring i IKT, eksamensførebuing o.a. Opplægget for dei som er på Fossane, er særskilt individuelt tilrettelagt. Det er i snitt om lag 12 deltakarar om dagen. Maksimum timetal er 25 timar i veka. Snitt-timetallet ligg på ca. 15 timar i veka. Når deltakarane er til stades, har dei heile dagar frå seinast kl. 0900 til kl. 1400. Opplægget er ei blanding av undervisning og eigenstudium. Dei fleste har oppfølging frå avdelinga når dei ikkje er på Fossane.

Fossane representerer ein overgang. Målsettinga er ei normalisering mot samfunnet, overgang til praksisplassar, læreplassar, skuleplassar, tilrettelagde arbeidsplassar o.a. Avdeling Fossane har i tillegg rettleiingstilbod og rådgjeving i samband med søknad om skuleplass, læreplass eller fast arbeid. Det er etablert kontakt og samarbeid med bedrifter.

Skulen har ei viktig rolle med tanke på å bidra til fagleg læring, kompetanse i det å meistre livet (fritt for kriminalitet) og dermed sosialisering og deltaking i samfunnet. Skulen bidreg også til det å bygge nettverk kring målgruppa, noko som også er svært viktig med tanke på å hindre tilbakefall til kriminalitet. Forankring til normalverda er viktig for å lykkast med tilbakeføring.

Mål for opplæringa

Oppfylging av retten til opplæring, tilbakeføring til samfunnet og eit liv utan kriminalitet er grunnleggjande prinsipp for arbeidet, og målsettingane handlar om tryggleik og læring. Retten til opplæring er knytt til gjeldande læreplanar og ønske om sluttkompetanse. Målet med samlokalisering må vere å gi rammer som kan bidra til å styrke opplæringstilbodet og betre tilbakeføringa til samfunnet for denne elevgruppa. Samlokalisering av avdeling Fossane med Nye Åsane vidaregåande skole gjer det mogleg å leggje til rette for eit godt opplæringstilbod gjennom å bruke lærarkompetanse meir fleksibelt for å kunne utvide og styrke det faglege tilbodet for desse elevane. Bruk av verkstader og utstyr, samt tilrettelegging for opplæring for denne målgruppa når den vidaregåande skulen ikkje har undervisning, t.d. som sommarskule, vil kunne bidra til eit betre og meir heilskapleg opplæringstilbod. Aldersgruppa ved den nye skulen vil samla sett vere samansett og omfatte elevar i vidaregåande opplæring, lærlingar og vaksne. Etablering av opplæringskontor i den nye skulen gir godt høve for samarbeid med arbeids- og næringslivet. Det er ei målsetting å dra nytte av denne samansettinga og nærleiken til å vidareutvikle eit relevant og heilskapleg opplæringstilbod. Målet med samlokalisering er å sikre rammer som gir læring og tryggleik for alle i skulesamfunnet, og dette inneber også god ivaretaking av arbeidsmiljøet for tilsette.

Vurderingar knytt til samlokalisering

Samlokalisering vil gi rammer som vil vere positive for skulen i høve til å ivareta samfunnsoppdraget og rolla som opplæringsinstitusjon. Brukarane vil kunne kjenne at dei er i ei meir normalisert og inkluderande ramme i ein vidaregåande skule enn om dei er i ei eiga avdeling med anna plassering. Brukarane skal etter ferdig soning ikkje gøymast bort, men integrerast i samfunnet att. Nokre av brukarane vil også vere ferdige med soning, men har behov for oppfølging i etterkant eller tid til fullføring av utdanning dei har teke til med. På denne måten fungerer ein oppfølgingsklasse som ei utslusingsavdeling, og kan saman med andre instansar bidra til å støtte opp og hindre tilbakefall til kriminalitet.

Samlokalisering inneber at opplæringa er tettare på hovudskulen. Dette kan gi samdriftsfordelar når det gjeld lærarstillingar og fagtilbod. Det vert lettare å få inn lærarar med ulik kompetanse til avdelinga etter behov. Ein vil ha eit stort personale å spele på lag med. Ein får ein felles identitet med hovudskulen, og faren for utvikling av "subkultur" blir mindre. Når det gjeld arbeidsmiljøet for tilsette vil m.a. nærleik til andre tilsette på hovudskulen kunne vere positivt i høve til fagleg samarbeid og tryggleik i arbeidssituasjonen.

Fleksible lærarressursar og stort yrkesfagtilbod gir eit solid grunnlag for å gi best mogleg opplæringstilbod til ei samansett gruppe elevar/brukarar. Samlokalisering vil i større grad gi høve til val av programfag ut frå behov og ønskt sluttkompetanse. Ein vil i større grad vere forankra i eit fagleg miljø, og "normalitets-tankegangen" blir tydelegare. Med tanke på tilbakeføring til samfunnet vil det vere fordelar med å vere på ein «vanleg» arena, då overgangen kan leggjast til rette over tid.

Fysisk lokalisering saman med resten av skulen vil gjere det lettare å administrere det samla tilbodet ved Åsane vidaregåande skole. Samstundes vil ein oppnå samdriftsfordelar med m.a. bibliotek, kantine, klasserom og grupperom, samt betre utnytting av kontor/arkivtenesta ved skulen.

Dei mest nærliggjande innvendingane mot samlokalisering handlar om korleis ein kan ivareta tryggleik for alle i skulesamfunnet. I eit stort skulemiljø kan det oppstå risiko for ny kriminalitet, og skilnaden frå eit lite og oversiktleg miljø tek alle partar på alvor. Det kan i eit miljø på 1070 elevar vere risiko for at enkelte domfelle vil prøve å skape kriminelle relasjonar til elevar. Moglege negative miljømessige konsekvensar er drøfta

grundig med skulen, kriminalomsorga, fylkesmannen og andre. Ei utfordring er at samlokalisering kan utsetje ungdomsmiljøet for påverknad når det gjeld t.d. kriminalitet og rus og eventuelt gi større spelerom for uvedkomande som oppsøker skulen t.d. med tanke på sal av ulovlege rusmiddel. Elevar kan då bli utsette for press, vanskelege situasjonar og manglande trivsel. Skulen sitt omdømme kan også bli skadelidande dersom det vert opplevd problem knytt til rus, sal av narkotika eller anna alvorleg kriminalitet. Det siste skuleåret har m.a. avdekking av omfang og tilgang til narkotika, samt aksjonar mot ulovleg rusbruk frå politiet si side, bidrege til at merksemda og tiltaka i høve rusproblematikk er skjerpa. Av moglege negative konsekvensar om ein ikkje lykkast gjennom samlokalisering, har ein særleg drøfta fare for spreiding av rus, hinder for skulegang gjennom høgare terskel for deltaking og fare for utrygt miljø for alle elevar ved skulen. Med omsyn til rusproblematikk kan ei anna utfordring vere om rusa personar kjem til skulen eller undervisninga.

Fengselet vurderer elevane når det gjeld tryggheit og risiko m.a. i høve til rusmisbruk, risiko for truslar og vald. Det kan vere vanskeleg å vurdere kva elevar som kan få plass, men kontrollen er streng. Moglege risiko kan førebyggjast ved ulike tiltak, t.d. vil ein vurdere behovet for fornying av fagleg kompetanse/etter- og vidareutdanning, behovet for miljøarbeidarar eller andre stillingsgrupper med kompetanse innan t. d. rus og det fengselsfaglege feltet. Ei god handheving av tilgangskontroll er også viktig.

Eit anna moment som kan nemnast her, er at det vil kunne vere ein viss aldersskilnad i høve elevgruppa på 16-19 år i den vidaregåande skulen. Aldersforskjellen kan vere til hinder for integrering og moglege påverknad frå positive rollebilete og sosiale samanhengar. I tillegg til elevane med ungdomsrett har Åsane vidaregåande skole lærlingar og vaksenopplæring, noko som gjer at skulen har aldersblanding i utgangspunktet. Ei eventuell flytting av avdeling Fossane til den nye vidaregåande skulen vil innebere ei gruppe på ca. 10-15 elevar. Med ein slik gruppestørleik og elevar av begge kjønn vil det vere moglege å integrere elevane i skulen.

Spørsmålet om samlokalisering av opplæringstilbodet i samband med ny skulebyggutvikling byggjer på ei målsetting om at flest moglege skal klare seg i samfunnet og mestre eit liv utan kriminalitet. Korleis ein kan leggje til rette best mogelig for å ta vare på enkeltindivid og sikre læring som bidreg til å styrke overgang og hindre tilbakefall til kriminalitet, er sentrale spørsmål. For å oppnå målsettingane for kriminalomsorga og opplæringa er god relasjonsbygging overfor dei innsette/elevane svært viktig. Andre viktige føresetnader som er drøfta med Kriminalomsorga og andre, er m.a.:

- Forsvarlege risiko- og tryggheitsvurderingar.
- Informasjon og samhandling.
- Omdømme. God informasjon tidleg/til rett tid til tilsette, elevar og føresette om opplæringstilbodet og forsvarleg tryggheit.
- Godt eigna lokale til opplæring og undervisning med høve til fleksibilitet for å kunne leggje til rette for varierte arbeidsmåtar.
- Kompetente og fleksible lærarar, ta i bruk relevant kompetanse og styrke samarbeidet internt og med andre aktørar. Fagmiljø som er oppdatert fagleg (ikkje små lukka miljø), med høgt fagleg nivå også internasjonalt.
- Fagleg breidde og relevante yrkesfag.
- Oppfølging gjennom forskningsprosjekt.

Forpliktande samarbeid mellom alle aktørane er viktig framover når det gjeld utvikling av opplæring i kriminalomsorga. Samarbeidet mellom Åsane vidaregåande skole og andre/fleire samarbeidspartnarar, m.a. kriminalomsorga, NAV og Bergen kommune må utviklast vidare. Samarbeidet er avgjerande for å sikre deltaking og styrke overgangane. Kriminalomsorga har understreka verdien av eit godt samspel mellom jus, pedagogikk og arkitektur. Motivasjon og tilslutning til løysinga lokalt er svært viktig. Spørsmålet om samlokalisering kom opp etter initiativ frå skulen, og dette er klart ein styrke for å kunne lukkast med gjennomføringa.

Når det gjeld samlokalisering av opplæring i kriminalomsorga med ordinær vidaregåande opplæring, er det lite erfaringar frå andre stader. Hordaland fylkeskommune har innhenta erfaringar frå Steinkjer

vidaregåande skule som har samlokalisert avdeling Furuskogen med skulen. Erfaringane frå Steinkjer viser at slik integrering har fungert veldig godt for domfelte frå friomsorga i Nord-Trøndelag. Både tilsette på skulen og kriminalomsorga peikar på få eller ingen negative erfaringar frå sjølve aktiviteten som har vore ved avdelinga. I Steinkjer har dei likevel erfart at dei har blitt meir restriktive med klarering for dei domfelte særleg opp mot seksualforbrytarar. Slik dei framstiller denne problematikken, har dette i like stor grad vore knytt opp mot stigmatisering av dei domfelte i lokalmiljøet som mot tryggleiken for andre elevar på skulen. Det har heller ikkje kome negative reaksjonar frå elevar, føresette eller lokalmiljøet generelt. Skulen har lagt vekt på openheit og grundig informasjon til elevar og føresette.

Kriminalomsorga har her landet sitt nest største fengsel, og lange dommar og ofte alvorleg kriminalitet er det vanlege. Kriminalomsorga har ansvaret for risikovurdering og avgjerd om domfelte får frigang til å delta i undervisning. Det er behov for høg og relevant kompetanse slik at personalet ved skulen kan handtere dei pedagogiske, sosialpedagogiske og faglege krava, samt krav til arbeidet med tilbakeføring av dei domfelte. Det vil vere svært viktig med fagleg kompetanse og systematisk samarbeid innan fleire felt som helse-teneste, kriminologi, NAV og arbeidslivet. Også for elevar frå friomsorga og elevar som fullfører utdanning etter soning, vil oppfølgingsklassen ha ei viktig rolle med sikte på tilbakeføring og hindring av tilbakefall til kriminalitet.

Samlokalisering mellom dei ulike opplæringstilboda ved Nye Åsane vidaregåande skole vil vere ei form for nybrottsarbeid som må følgjast opp med evaluering. I arbeidet med saka har problemstillingar vore tema på informasjons- og drøftingsmøte med fylkestillsvalde i januar og april -15, samt lokale tillitsvalde ved skulen.

Konklusjonen frå dialogen er at Kriminalomsorga vil delta i planlegginga av Nye Åsane vgs med sikte på å utforme om mogleg eit betre opplæringstilbod enn det som vert gitt ved Fossane i dag. Ei slik planlegging gjeld meir enn utforming av lokale i det nye skulebygget, og ein vil vidareutvikle samarbeidet om den definerte målgruppa. I den vidare planlegginga når det gjeld utbygging av fengselet, vil skulen vere representert i arbeidet.

Lokale til opplæring i oppfølgingsklasse

Avdelinga Fossane ligg i dag ca. 1,5 km frå skulen og held til i leigde lokale på om lag 800 m². Den årlege leiga er på ca. 1,3 mill. kroner. Det vil i nytt skulebygg vere behov for areal til 15 elevplassar.

Kriminalomsorga har i møte gitt uttrykk for at dei ønskjer å delta med representant i planlegging av Nye Åsane vidaregåande skole og programmeringsarbeidet.

Finansiering

Opplæring i kriminalomsorga er statleg finansiert. Det statlege tilskotet skal gå uavkorta til undervisning. Sosialpedagogisk teneste eller fengselsfagleg kompetanse kjem ikkje inn under kriteria for tildeling av statlege midlar. Kriminalomsorga har ansvaret for tilfredsstillande undervisningslokale, jf. rundskriv G1/2008 om *Forvaltningssamarbeid mellom opplæringssektoren og kriminalomsorga*. I sju av ti tilfelle på landsbasis dekkjer Kriminalomsorga utgifter til lokale for oppfølgingsklasser. Tilgang til og kvalitet på lokale til opplæring/undervisningsrom påverkar opplæringstilbodet både når det gjeld omfang og kvalitet. Lokalitetane i 7 av 10 oppfølgingsklassar er finansiert av Kriminalomsorga.

Tilråding

Fylkesrådmannen rår til at ein i det vidare programmeringsarbeidet for Nye Åsane vgs legg til grunn ei samlokalisering av avdeling Fossane med den nye skulen. Representantar frå Kriminalomsorga deltek i det vidare programmeringsarbeidet og i planlegginga av skulen med sikte på høgare kvalitet og klår betring frå dagens tilbod i Fossane. Dersom det i planperioden vert vurdert som mindre føremålstenleg med samlokalisering, vert anna lokalisering for målgruppa vurdert. Vidare ser fylkesrådmannen det som tenleg at det vert lagt opp til kompetanseutvikling fagleg og sosialpedagogisk, der fengselsfagleg kompetanse inngår.

Lokalisering av fagskuletilbodet

Fylkesrådmannen viser til eiga sak om alternativ lokalisering av ny fagskule. Lokalisering i Åsane er ikkje aktuelt alternativ.

Vaksenopplæringstilbodet

Vaksenopplæringstilbodet ved Åsane videregående skole må sjåast i samanheng med strukturen på resten av vaksenopplæringa i Stor-Bergen. Det vert lagt fram eiga sak om vaksenopplæringa i juni 2015.